



UPPLÄNDSKA IDROTTSMINNEN

Nr 3 december 2020

Tema detta nummer

Fotbollens början. Senare nr följer Sverige och Uppland



De första fotbollsreglerna: Anfall och passa aldrig bollen. Sju anfallare, noll passningar och ingen domare - så såg en fotbollsmatch ut på 1800-talet. Det var till och med lätt att göra mål eftersom det inte fanns någon ribba på målet.

Ordförande har ordet

Upplands Idrottshistoriska Förening har, som vi brukar säga, tre ben att stå på. Idrottscafé, Idrottsresor och skriften Uppländska Idrottsminnen.

Coronapandemin har haft stor negativ inverkan på vår verksamhet, liksom överallt annars i vårt samhälle. Vi i UIHF bör vara särskilt försiktiga, i synnerhet när nästan alla av våra medlemmar är i den ålder att de tillhör riskgruppen. Därmed har våra välbesökta idrottscaféer samt idrottsresor inte kunnat arrangeras. Dock borde inte pandemin utgöra något hinder för att ge ut Uppländska Idrottsminnen, men något tragiskt hände.

Vår ordförande och redaktör Bengt "Beca" Carlsson lämnade sina uppdrag inför årsmötet p.g.a. sjukdom och har sedermera, mycket sorgligt avlidit. Detta fick konsekvenser för Uppländska Idrottsminnen, som vi nu sent omsider klarat av att hantera.

Beca var ensam redaktör och hade, tack vare sin yrkesbakgrund, en nästan bottenlös källa av erfarenhet och kunskap för att kunna producera 6 nr/år. Denna kapacitet kommer vi inte att klara av. Andra idrottshistoriska föreningar i landet ger ut 2 – 4 nr/år och där kommer även vi att landa. Vi sänker antalet nummer och storlek men höjer tryckkvaliten rejält, vilket många önskat.

Bengt Carlsson in memoriam

Vår hedersledamot och tidigare ordförande Bengt "Beca" Carlsson avled den 14 augusti. Bengt kom med i vår styrelse 2009 och har genom åren lagt ner oräkneligt antal timmar på att lyfta föreningen till vad den är idag. Vid Bengts inträde var vi drygt 100 medlemmar. Idag är vi 850 mycket tack vare Bengts enorma rekryteringsinsatser. Han var förnämlig redaktör för vår omtyckta tidning "Uppländska Idrottsminnen" som kom ut sex gånger per år. Han ordnade ett otal idrottscaféer med gäster som Jens Lind, Torgny Morgen, Torsten Hallman, Britta Johansson Norgren och Rickard Grip för att nämna några. Dessutom var han reseledare på våra utflykter till fotbollsmatcher i Stockholm, Gävle och Örebro, ishockeymatcher i Gävle och skid-VM i Falun. Detta är bara en del av vad Bengt uträttat till föreningens fromma. Det är med sorg i våra idrottshjärtan vi konstaterar att sjukdomen till slut blev övermäktig och våra tankar går idag främst till hustrun Kjerstin. Vila i frid "Beca". Vi idrottshistoriker kommer aldrig att glömma dig. Efter begravningsakten fick allmänheten möjlighet att ta avsked vid kistan. Föreningen representerades då av Åke Nilsson, Leif Wahlström och Sten Johansson.

Någon idrottsresa har ännu inte planerats, men ett idrottscafé fanns med i planerna fram till nu. Vi hade hoppats på att pandemin skulle avtrappas så pass att det skulle kunna arrangerats ett café i november. Vi hade klart med alla förberedelser och att Bernt Johansson skulle komma och berätta om sin mäktiga karriär som cykelproffs och sitt OS-guld.

Tyvärr har pandemin nu visat en mörkare sida och har tagit fart igen med svåra smittspridningar, vilket föranlett beslutet att ställa in. Vi ser dock fram emot våren med förhoppning om ett annat läge.

Med stöd av nya stadgar, vilket givit möjlighet att utöka styrelsen, så kan vi kort presentera de tre nya ledamöter som valdes vid årsmötet den 10 mars: **Lars-Gunnar Borg** – Varit ledamot under många år i styrelsen för Uppsala cykelklubb, varit tävlingsledare, samt under 12 år även varit UCK-ordförande.

Mats Taxén – pensionerad sportjournalist med 40 år i branchen. Bl.a. Canal +, TT, Svt och SR. Är ledamot i Sveriges Olympiahistoriska Föreningen.

Matts Dahlkvist – Bokförläggare av idrottslitteratur. Utbildare i idrott- och hälsopedagogik vid Uppsala Universitet. 20 maror och 10 vasalopp i benen.

De övriga ledamöterna sedan tidigare är:

Sten Johansson – Är ledamot i OK Borgen sedan 1967 och dess ordförande de senaste 20 åren. Är även ledamot i Uppl. Skidförbund sedan 20 år. Varit ledamot i nedlagda Nordupplandsalliansen c:a 30 år och dess ordf. de senaste 10 åren.

Marianne Gustafsson – Varit distriktagledare i Upplands fotbollförbund under 11 år samt 3 år som UFF-styrelseledamot och även ett par år som ledamot i SISU. Bälinge IF-styrelsen samt damfotbollens styrelse under 9 år.

Lennart Bernström – Varit förbundskapten för Svenska boxningslandslaget under 15 års tid innefattande 2 st OS. Nu återrekryterad i rollen som förbundskapten för Svenska boxningslandslaget från 2018 fram till och med OS i Tokyo.

Åke Nilsson – Varit ledamot i Järlåsa IF i 10 år. Är ordf. i Järlåsa släkt- och bygdeförening. Brandman/ Brandchef sen 54 år.

Leif Wahlström – Varit ledamot i Bälinge IF's styrelse under 26 år varav 4 år som föreningens ordf. och 12 år som ungdomsfotbolls ordf. samt 8 år som redaktör för BIF-Corren. Numera anläggningsansvarig. Varit ledamot under 15 år i Uppsala föreningsråd/idrott. 12 år som ordförande i Bilia Sportklubb/Stockholm och dess 18 sektioner. Sedan 17 år tillbaka S-ledamot i Uppsala Idrotts- och Fritidsnämnd.

Bernt Karlsson – Medlem från början och även varit ordf. för UIHF. Varit ledamot 6 år i Rånäs OK. Varit medarbetare i UNT som sportskribent för orientering.

Vi hälsar även **Leif Nilsson** tillbaka. Nu som adjungerad ledamot med ambition att göra en arbetsinsats som en i redaktionen för Uppländska Idrottsminnen. Övriga i redaktionskommittén är **Leif Wahlström** och **Mats Taxén**.

Upplands Idrottshistoriska Förening

Kansli: UIF-villan. Flogstavägen 9, 752 73 Uppsala

Postgiro: 81 82 34-7. Swish: 123 321 4905

Organisationsnummer: 802497-0405

Hemsida: www.laget.se/UPPLANDSIHF

Styrelse , organisation

- Ordförande: Lennart Bernström. Läby Österby 113, 755 92 Uppsala
Tel: 076-390 18 25. E-post: lennart.bernstrom@gmail.com
- Vice ordförande: Leif Wahlström. Utmarksvägen 4, 743 82 Bälinge
Tel: 070-879 18 05. E-post: leffe@ uppsala.mail.telia.com
- Kassör: Marianne Gustafsson. Sjungarbacksvägen 3, 743 82 Bälinge
Tel: 070-257 03 10. E-post: m-a.g@telia.com
- Sekreterare: Sten Johansson. Exarbyvägen 3, 748 96 Tobo
Tel: 070-584 99 78. E-post: gruselvis@gmail.com
- Ledamot: Åke Nilsson. Ribbingebäcksvägen 7, 744 96 Järlåsa
Tel: 070-268 70 75. E-post: ake.b.nilsson@icloud.com
- Ledamot: Lars-Gunnar Borg. Bokvägen 10, 753 50 Uppsala
Tel: 070-536 13 25. E-post: cykellasse45@gmail.com
- Ledamot: Mats Taxén. Tre kungars väg 3, 125 35 Älvsjö
Tel: 070-358 28 06. E-post: mats.taxen@telia.com
- Ledamot: Mats Dahlqwist. Rosenvägen 27 A, 756 52 Uppsala
Tel: 070-722 44 42. E-post: kunskap@bahnhof.se
- Hedersordförande: Bernt Karlsson, Blekingev. 13. 757 58 Uppsala.
Tel: 070-253 08 28. E-post: bernt.karlsson@live.com
- Revisor: Lars Ivar Olsson. 073-322 07 60 olssonlarsivar41@gmail.com
- Revisorsuppleant: Karin Lamberg. 070-311 31 09
- Valberedning: Per Berlin. 0730-68 75 11
- Valberedning: Ingmar Jansson. 070-960 99 25

Fotbollens historia är lång.

Det fanns fotbollsliknande spel i Kina 2500 år f.kr – inom tsu chu kunde man både dribbla och sparka bollen genom hål i ett draperi. Latinamerikas azteker hade en bollsport där förlorarna offrades till gudarna.

Medeltidens folkfotboll

Folkfotbollen handlade om unga män som på gator eller allmänningar spelade fotboll som ofta resulterade i slagsmål och allmän kalabalik. Det finns många dokument från 1200-talet till 1800-talet som visar på dödsfall under fotbollsmatcher. Kungamakten försökte också förbjuda fotbollen.



Den engelska folkfotbollen var mycket våldsam och kunds spelas mellan mål som låg flera kilometer från varandra.

Ofta spelades fotboll under fettisdagen som en viktig del av festligheterna. Här handlade det inte om definierade lag utan alla som ville och kunde deltog i spelet. Redan 1314 försökte Edward II förbjuda fotboll, vilket upprepades 1331 och 1365 – då med motiveringen att fotbollen inkräktade på den samhällsnyttiga sporten bågskytte.

Även kyrkan försökte få bukt med fotbollen eftersom den inkräktade på söndagen. Det fanns präster som blev avstängda eftersom de gillade fotboll för mycket.

Men makten lyckades inte döda folkfotbollen och på 1500-talet var spelet väl etablerat som en folklig sed med starka lokala traditioner. I Dorset var det den man som gift sig senast som skulle organisera fotbollsmatcher. Fotbollen i Chester på Shrove Tuesday skulle enligt traditionen fira en seger över danska vikingar, eftersom anfäderna sparkat boll med ett avhugget danskt vikingahuvud när det begav sig. I Derby spelade två olika församlingar mot varandra – Saint Peter och All Saint – vilket givit upphov till termen derby när två lag från samma stad möts.

Fotboll och rugby

Det var på 1860-talet som fotbollen började att divergera till två stilar – Cambridge och Rugby. På Freemanson's Tavern på Great Queen Street i London den 26 oktober 1863 samlades en rad fotbollsklubbar för att bilda Football Association för att slå fast gemensamma regler. Senare formulerade Football Association 14 regler som är grunden till dagens fotboll. Det var fortfarande tillåtet att i vissa lägen ta upp bollen med händerna.

Men alla klubbar gillade inte reglerna som förbjöd hacking, att sparka en motståndare på skenbenet. Därmed blev skilsmässan mellan association football och Rugby football befast. Majoriteten vill följa Cambridge-reglerna.

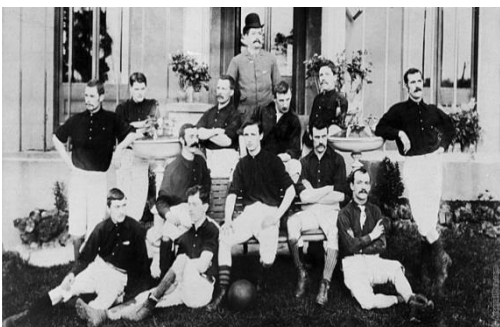
Efter brytningen mellan fotboll och rugby, satsade FA stort för att popularisera spelet. 1871 startade engelska cupen (FA-cupen) som är världens äldsta fotbollsturnering.

Under 1860- och 1870-talen infördes lediga lördagseftermiddagar för arbetarna, som fick rätt till avkoppling. Fotbollen blev både kultur och avkoppling. Lördagsledigheten gällde bara industriarbetarna, inte tjänstemännen, lantarbetarna och de affärsanställda. På så sätt blev fotbollen industriarbetarnas eget spel.

Även kyrkan bidrog till att göra fotboll till en nationalsport i England eftersom prästerna funnit att fotbollen var en utmärkt väg att bekämpa förfallet i städerna. Arbetarkyrkorna organiserade egna lag. I Liverpool hade 25 av de 112 fotbollsklubbarna år 1885 religiös bakgrund.

Proffsklubbarna Everton, Aston Villa, Fulham och Wolverhampton startade som kyrklag. Också i de nya statsskolorna fick fotbollen fäste. År 1870 blev alla barn i städerna skolpliktiga, och grunden lades därmed för en omfattande skolfotboll.

Även fackföreningarna bidrog till utvecklingen. Stoke City bildades av järnvägsmän, likaså Manchester United. Arbetarna vid Singers fabrik i Coventry startade Singers FC, som senare blev Coventry City. Arsenal och West Ham var andra fabrikslag.



Arsenal FC grundades av fabriksarbetare 1886 vid vapenfabriken Royal Arsenal i Woolwich i sydöstra London.

FOTBOLL – HUR BÖRjade DET?

Ur tidskriften Världens Historia med vedebörligt publikationstillstånd för Uppländska Idrottsminnen

Om fotbollssportens skapare kunde se när världsmästerskapet spelas skulle de skaka på huvudet. Spelet har har nämligen inte många likheter med den sport de skapade en höstdag 1863.

Alla stora civilisationer, från kineserna till de gamla grekerna och aztekerna, har sprungit runt och sparkat på bollar. Men i forna dagar kunde spelet knappast kallas fotboll; det var det alldeles för kaotiskt och våldsamt för.

Exempelvis var fotbollen i medeltidens England inte något spel med 22 spelare uppdelade i två lag – i stället sprang hela byar efter bollen på ett öppet fält. På väg mot mål knuffades motspelarna så brutalt undan att många skadade sig.

Försök att förbjuda fotboll

Hela sju engelska kungar försökte förbjuda spelet – Edvard IV utfärdade år 1477 en lag som lød: "Ingen får utöva förbjudna spel som tärning, hästskokastning, fotboll eller liknande. Varje frisk och rörlig person bör i stället öva med pil och båge."

Under 1800-talet utvecklade engelska universitet olika former av spel som gick ut på att sparka in en boll i ett mål, men reglerna varierade. Vid några universitet fick spelarna ta bollen under armen och springa iväg – men då fick de också stoppas med alla tänkbara medel.



Fotbollens milstolpar

1864: Efter antagandet av det gemensamma regelverket spelar engelska lag vänskapsmatcher i sju år.

1871: Landstäckande ligafotboll införs och den första matchen är en uppgörelse i den engelska FA-cupen. Barnes Rugby F.C. vinner med 2–0 över klubben Civil Service F.C.

1872: Skottland och England spelar historiens första landskamp. Den är oerhört tråkig och slutar 0–0.

1884: Home Championship heter den första turneringen för landslag. England möter Skottland, Wales och Irland.

1885: Professionella fotbollsspelare blir tillåtna efter flera år av oegentligheter med betalningar under bordet.

1895: Den första dammatchen – ett utvalt lag från norra England möter södra England.

1908: Olympiska spelen har för första gången fotboll på programmet. England vinner, som förväntat, guld medan Danmark överraskande tar silver.

1930: Första världsmästerskapen hålls i Uruguay men få europeiska lag orkar resa så långt. Uruguay tar guld.

1958: Sverige möter Brasilien på Råsunda och vinner VM-silver.

1960: Frankrike är värdnation för de första slutspelen i europamästerskapen. Bara fyra lag deltar.

Fotboll kom till världen på en pub

Vändpunkten kom år 1863 då tolv fotbollsklubbar möttes på puben The Freemasons Arms i London. Där fastslogs de första gemensamma reglerna för association football, som sporten döptes till.

Klubben Blackheath lade snabbt in sina protester eftersom de nya reglerna förbjöd krokben, brottargrepp och att spelare sprang med bollen i händerna.

Några år senare blev klubben i stället medgrundare till rugbyförbundet, men inte utan att efterlämna ett tydligt avtryck från fotbollens regler: Under de första åren fick spelarna faktiskt ta bollen med händerna och lägga den till rätta innan de sparkade den vidare.

Att spelare fick ta bollen med händerna är inte den enda regel som kan tyckas underlig för dagens fans. Det skulle ta femtio år av justeringar innan sporten började likna den fotboll vi är vana vid i dag.



De första fotbollsreglerna: Anfall och passa aldrig bollen

Sju anfallare, noll passningar och ingen domare - så såg en fotbollsmatch ut på 1800-talet. Det var till och med lätt att göra mål eftersom det inte fanns någon ribba på målet.

1. Passningar undveks i 20 år

Att spela bollen vidare till en medspelare ansågs under fotbollens första decennier vara vanhedrande och ett tecken på desperation. I stället försökte alla dribbla bollen och på egen hand ta sig ända fram till motståndarmålet för att skjuta.

Till och med toppstrider inom engelsk fotboll liknade mest dagens knatteligor med en stor klunga spelare som jagade bollen. Under landskampen mellan Skottland och England 1877, kritiserades Alfred Lyttleton av en lagkamrat för att inte ha passat. Lyttleton bemötte kritiken med ett vasst: "Min herre, jag spelar uteslutande för mitt eget nöjes skull."

2. Fotbollsskor förbjudna

Bruket av skor med spikar, eller järn- eller gummidobbar under sulan, förbjöds i regler från 1863. I sportens barndom spelade man i stället i mjuka, ankelhöga vardagsskor med en liten klack att bromsa med.

Först under 1880-talet började de första specialtillverkade fotbollsskorna dyka upp. De var grova, slitstarka och tunga som bly, särskilt när lädret hade sugit upp ordentligt med regnvatten. Från år 1891 blev det tillåtet att spela med nabbar under sulorna.

3. Ingen filmade sig till straffspark

Det skulle gå 27 år och många tusen matcher innan en spelare lade historiens första straffspark. Det berodde dels på att straffområdet inte kom till förrän år 1891, dels på att fotboll var en gentlemanssport och alla ansträngde sig för att spela efter reglerna som en renhårig idrottsman.

4. Målvakt fick ta med händerna överallt

Under de första åren spelade alla lag med flygande målvakt. Det vill säga att spelarna turades om att stå i mål – främst för att hämta andan.

Handskar användes inte alls och de skiftande målvakterna tog inte heller på sig någon särskild tröja. Målvakten var den ende som fick ta bollen med händerna – ett privilegium som han utnyttjade över hela planen. Först år 1912 ändrades reglerna och målvakten fick nu bara ta bollen med händerna inom sitt målområde.

5. Spelarna dömde själva

Ingen ropade några okvädningsord efter domaren på 1860- och 1870-talen, för det fanns ingen neutral bedömare. Spelarna dömde själva. Om någon bröt mot reglerna, dömde han själv eller offret frispark.

I takt med att matcherna blev mer prestigefulla och drog alltfler åskådare, uppstod ett behov av personer som inte blev för upphetsade i stridens hetta, utan kunde fatta nyktra beslut.

Under en övergångsperiod utsåg lagen själva en s.k. umpire – en man som signalerade från sidlinjen om regelbrott begicks inne på gräset. De båda lagens umpirer var inte alltid eniga, och år 1881 blev det obligatoriskt att låta en neutral domare döma i ligamatcher.

6. 30 meters höjdare satte ribban

2-1-7 var det spelsystem man föredrog i många år: Två försvarsspelare, en mittfältare och sju anfallare. Planen kunde vara upp till 182 meter lång och om man placerade många spelare nära motståndarnas mål, ökade chanserna att få in bollen.

Målen hade stolpar, men ingen ribba och det medförde vissa problem. När en spelare fick ett mål godkänt år 1873, trots att han sköt 30 meter över mål, beslutade det engelska fotbollsförbundet att man skulle spänna en lina mellan de två stolparna. Nio år senare följde kravet på en ribba av trä.

7. Spelarna fruktade bollen



Nickar var sällsynta på 1800-talet – alla fruktade bollens hårda snörning som slog upp blåmärken i pannan.

Läderbollen sög dessutom åt sig vatten och under matcher som spelades i regn vägde den till slut dubbelt så mycket som vanligt.

Fotbolls-VM i siffror

Under världsmästerskapet i fotboll i Sydafrika kom nästan en miljard människor att vara åskådare. Den traditionsrika turneringen fyllde 80 år, och dess historia är full av minnesvärda siffror och rekord.

När det första världsmästerskapet i fotboll arrangerades i Uruguay år 1930 tog det tre veckor för de europeiska lagen att resa dit. En av matcherna sågs av bara 300 åskådare. År 2010 firade VM 80-årsjubileum i Sydafrika med 32 lag från hela världen. Man räknade med att nästan en miljard människor kom att se finalen.

2 gånger har VM ställts in sedan starten år 1930. Första gången var 1942, då andra världskriget förhindrade turneringen. Andra gången var 1946, då flera länder vägrade att spela mot Tyskland och Italien.

751.100.000

Världsmästerskapet i fotboll sändes i TV första gången 1954. I dag är VM den mest sedda idrottshändelsen i hela världen. År 2006 var det sammanlagda åskådarantalet vid turneringens totalt 64 matcher 23,3 miljarder. Den dramatiska finalen mellan Italien och Frankrike sågs av 751.100.000.

93.000

åskådare såg historiens första VM-final i Montevideo. Uruguay vann över Argentina med 4–2.

41.092

poliser, tillsammans med 95000 säkerhetsvakter värnade om säkerheten under VM i Sydafrika 2010. Fyra förarlösa lättviktsplan patrullerade luftrummet och sände bilder till de två poliscentra som fanns vid varje stadion. Sydafrikas regering beviljade polisen 540 miljoner kronor extra för att sörja för säkerheten.

4 gånger har brasilianaren Mário Jorge Zagallo vunnit VM. Två gånger som spelare år 1958 och 1962, en gång som landslagstränare 1970 och en gång som assisterande tränare 1994. Zagallo blev känd för att han trodde att talet 13 var magiskt. Han ansåg att han och Brasilien vann VM 1958 och 1994 eftersom de två sista siffrorna i årtalen tillsammans blev 13 ($5+8=13$ och $9+4=13$).

10,8

sekunder tog det för turken Hakan Sükür att göra VM-historiens snabbaste mål. Han slog in det i bronsmatchen mot Sydkorea år 2002, och det gav Turkiet landets enda VM-medalj. Med sina 383 mål under karriären är Sükür en av de största målgörarna i modern fotboll. 51 av målen gjorde han i landslagsmatcher för Turkiet.

7 länder har vunnit världsmästerskapen. Av de sammanlagt 18 spelade slutspelen har Brasilien vunnit fem gånger. Italien har vunnit fyra gånger, Tyskland tre, Argentina och Uruguay två. England och Frankrike har vunnit VM en gång vardera. Sverige har deltagit i 11 VM-turneringar, med bl.a. silver i finalen mot Brasilien 1958 på hemmaplan och brons i VM i USA 1994.

56

José Batista från Uruguay har rekordet i VM:s snabbaste utvisning. Han slängdes ut från matchen mot Skottland 1986 efter bara 56 sek.

18

gångar har Brasilien deltagit i VM. Landet är därmed den enda nation som deltagit i samtliga slutspel. Brasilien har dessutom vunnit VM flest gånger (5), spelat flest finaler (7) och spelat flest matcher (92). Det är också Brasilien som har vunnit flest segrar i VM (64) och man har dessutom gjort flest mål (201).

15

Fransmannen Just Fontaine gjorde inte mindre än 13 mål i slutspelet i Sverige år 1958. Han har därmed målrekordet för ett och samma slutspel och är dessutom den spelare som gjort tredje flest mål i VM-turneringar över huvud taget. Tysken Gerd Müller ligger på andra plats med 14 mål i två turneringar. Brazilianaren Ronaldo behövde tre slutspel – Frankrike år 1998, Sydkorea 2002, Tyskland 2006 – för att bli VM:s målrikaste spelare med hela 15 mål.

29

självsmål har olyckliga spelare slagit in under de 18 VM-slutspel som hittills spelats. Särskilt ett av självmålen fick ödesdiga konsekvenser. Colombianen Andrés Escobar gjorde självsmål i matchen mot USA i VM 1994. Därför vann USA med 2–1 och Colombia åkte ut ur turneringen i första omgången.

Tio dagar senare sköts Escobar ihjäl i en bar hemma i Colombia. Mördaren påstods ha ropat ”goal” för vart och ett av de 12 skott han avlossade mot Escobar. Trots självmålet kom 120000 fans till Escobars begravning för att sörja förlusten av sin hjälte.

300

åskådare är bottenrekordet i en slutspelsmatch i VM. Matchen spelades mellan Rumänien och Peru den 14 juli 1930 i Montevideo i Uruguay. Publikrekordet sattes 1950 då 199.584 åskådare på Rio de Janeiros Estádio do Maracanã såg VM-finalen mellan Brasilien och Uruguay.

Här kan tilläggas lite fakta: VM i Uruguay 1930 är historiens första fotbolls-VM. Flera kompetenta europeiska lag ställde inte upp p.g.a. det långa avståndet. Endast Frankrike, Jugoslavien, Rumänien och Belgien var från Europa. Hemmanationen Uruguay blev världsmästare.

En intressant detalj som är värd att nämnas är att Uruguay inte hade någon landslagstränare - spelarna själva tog ut laget.

Olympiska spelen har under sin historiska tid haft en hel del udda idrottsgrenar. Vissa har med tveksamhet betraktats som idrott, men dock inte dragkamp.

Från år 1900 till 1920 tävlade idrottare i dragkamp under OS. Sporten bidrog med ett högt underhållningsvärde och mycket rabalder – det var mer regel än undantag att det vinnande laget beskylldes för att ha fuskat till sig segern med fula knep.

Matcherna utkämpades som bäst av tre, och deltagarna var i regel idrottare som deltog i andra grenar under spelen.

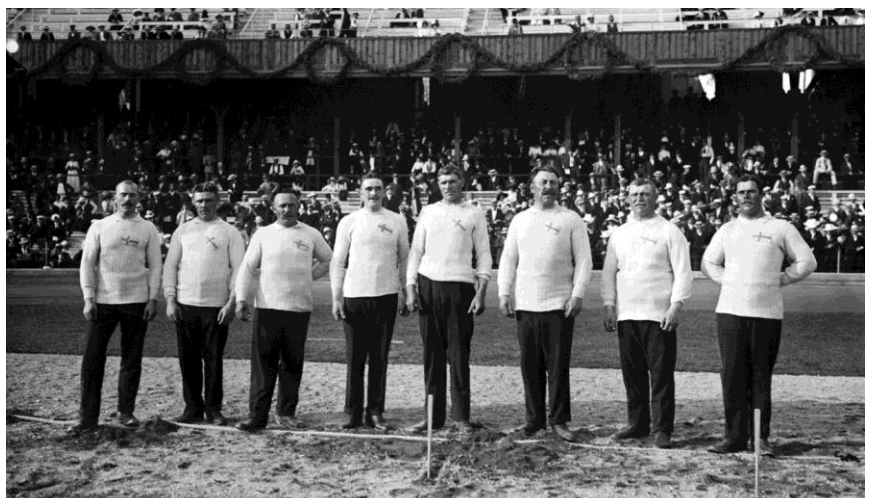
Detta blev ett problem redan under spelen 1900. Då var de enda deltagarna USA och Frankrike, men när amerikanerna insåg att tävlingen slägga skulle hållas samtidigt drog laget sig ur för att delta i släggkastningen. I stället ställde ett blandat danskt och svenskt lag upp och vann över fransmännen.

Blandade lag var tillåtna under de första tre OS, och detta var första och enda gången ett blandat skandinaviskt lag tog en medalj.

Matchen skrev dessutom in sig i OS-historien, eftersom den franske dragkamparen Constantin de Zubiera var den förste svarte mannen som deltog i de olympiska spelen.

År 1908 fick den olympiska kommittén spelens första protest mot skor från ett dragkampslag. Protesten kom från amerikanerna, som var upprörda över att britten hade använt regelvidriga spikskor.

Så sent som för ett par år sedan ansökte internationella dragkampsförbundet – utan framgång – om att få med sporten igen till Tokyo-OS 2020.



Svenska guldmedaljörer i dragkamp OS 1912 - Stockholm

En minnesvärd anekdot av lokal karaktär och i nutid kan vi i sammanhanget bidra med.

IK Hinden bjöd, för många år sedan, in grannklubbarna under deras jubileum till dragkamp. Vill minnas att det var deras 50-årsjubileum 1989. Jag blev rekryterare av Bälinge IF's lag och klädde alla fint i inlånade BIF-overaller från herrfotbollens A-lag.

Ståndsmässigt skulle det vara och vi alla fick, av ett inlånad professionell domare i dragkamp, veta regler och intressant dragkampshistoria. Bl.a. att den bästa fotbeklädnad var skridskor – självfallet med borttagen skena.

Vi i BIF hade bara gympadojor och en å annan något pjäxliknande, medan laget i världklubben Hinden hade försett sina deltagare med rejäla marschskor och "tjuvtränat" . Resultatet säger sig självt.

För att få ett bra grepp om det tjocka repet, så gjorde deltagarna som alla proffessionella dragkampare – smorde in handflatorna med kåda, så när dragkampen var över behövdes assistens för att bryta loss fingrarna från repet. De inlånade overallerna tvättade jag många, många gånger för att få bort all kåda. Tog flera kvällar i anspråk.

Leif Wahlström

Om man på OS inte stönande drog och slet i repet, så kunde man klättra på det. En annan udda OS-gren var alltså Repklättring

Nu tänker man osökt på indiska fakirer med sina reptrick, men redan vid de första moderna spelen i Aten 1896 fanns repklättring med på programmet. Greken Nikolaos Andriakopoulos nådde högst upp på det 14 meter långa repet på 23,4 sekunder och kunde titulera sig den första olympiska vinnaren i grenen. En av de mer uppseendeväckande idrottarna i repklättringshistorien var amerikanen George Eyser, som tog guld i St Louis 1904 trots att han hade träben. Han tog för övrigt fem medaljer till det året.



En OS-gren som var bisarr värre redan vid bara tanken.

Duvskytte.

Innan man kom på att man skulle använda lerduvor vid skyttetävlingar, så var det den äkta varan man sköt prick på. Vid OS i Paris 1900 kom duvskytte med på programmet, och belgaren Léon de Lunden tog guld med 21 nedskjutna duvor. Efter tävlingen låg 300 döda duvor kvar på banan och då insåg man också att detta inte var världens bästa olympiska idé, och grenen togs bort igen. Lerduveskytte finns däremot med än i dag.

Pistolduell

I OS 1906 tävlades det i bästa vilda västernstil i pistoldueller. Dock sköt man (kanske vis av erfarenheterna från duvskjutningen 1900) inte på varandra, utan på dockor iklädda långa frackar med skottavlor på bröstkorgen. Spelen i Aten 1906 kallas för de olympiska "mellanspelen" och erkänns inte av IOC som ett officiellt OS. Pistolduell fanns även med på programmet i sommarolympiaden i Stockholm 1912, men då hade dockorna bytts ut mot mindre rörliga mål.

Idrottsgymnasier är ingen modern företeelse.

Uppsalas Celsiusskola är Sveriges största idrottsgymnasium, men det är inget nytt fenomen att samköra idrott med övrig utbildning.

Redan för 2400 år sedan, under de berömda grekiska filosofernas tid i stadsstaten Aten, övade man idrott på gymnasier i syfte att bli duktiga soldater. De särskilda tränarna – *gymnastes* – lärde de unga de olika grenarna.

Alla fria män vid den tiden i Aten, med 400.000 innevånare, var tvungna att göra militärtjänst. Dock var det inte så många som var aktuella eftersom den i särklass största delen av befolkningen utgjordes av kvinnor, slavar, övriga ofria och de som inte var medborgare i Aten.

Gymnasierna innehöll naturligtvis även träning av hjärnan, allt från matematik till diktning, så likheten påminner om dagens idrottsgymnasier.

Bland alla sporterna lockade boxning flest. Boxning ska vi snart ägna ett särskilt nummer av Uppländska idrottsminnen.

I vår idrottsvärld känner många igen begreppet Akademi. Det var just namnet på Atens största gymnasium.